

L'INICI DE LA FI DEL RÈGIM DEL 78

Per

Vicenç Navarro

Com vaig indicar en un article anterior recent (“La necessària mobilització de les forces democràtiques enfront dels hereus del franquisme”, *Públic*, 28.09.17), hi ha hagut sempre dues visions del que és Espanya. Una ha estat la dominant, que va aconseguir el seu màxim desenvolupament durant la dictadura franquista, i que ha continuat durant tot el període postdictatorial democràtic, com a conseqüència del gran domini que les forces conservadores van tenir sobre l'aparell de l'Estat i sobre la gran majoria dels mitjans d'informació en el procés de transició de la dictadura a la democràcia, malament definit com a modèlic. Aquesta visió és la uninacional, que presenta Espanya com l'única nació existent de la península ibèrica no portuguesa, i que es troba reflectida en un Estat monàrquic centrat a la capital del Regne, Madrid (que té poc que veure amb el Madrid popular), de la qual irradien totes les altres regions, situació clarament reflectida en el seu sistema de transport radial, prenent la capital com a punt d'arribada i de sortida de qualsevol via de transport. Aquesta visió d'Espanya ha estat històricament la característica de les dretes espanyoles. No cal dir que han tingut lloc canvis importants en aquest Estat uninacional que han diluït una mica el seu centralisme. Però, en general, aquest ha mantingut les

principals característiques de l'Estat uninacional, en els aparells del qual continua regnant la cultura heretada del règim dictatorial anterior, incloent la seva uninacionalitat.

L'altra visió és la plurinacional, que pensa que a Espanya hi ha diverses nacions amb diferents idiomes i cultures que han d'associar-se voluntàriament i no per la força, amb sobiranes que puguin ser compartides si així ho desitgen. Aquesta última visió és la més arrelada a la cultura republicana, promoguda històricament per les esquerres. Va aconseguir la seva màxima expressió durant la II República, que va ser interrompuda per un cop militar (amb l'ajuda de tropes del règim nazi alemany i del feixista italià) estimulat per les dretes, realitzat per unes tropes que es van definir a si mateixes com les "nacionals", que van dir defensar la *Unitat d'Espanya*, unitat que, per cert, ningú no estava qüestionant. El que el president Companys de la Generalitat de Catalunya estava demanant no era la desunió, sinó la redefinició d'Espanya. El president Companys, lluny de ser secessionista, es considerava a si mateix espanyol i volia ajudar a establir una nova Espanya. Era altament popular, no solament a Catalunya, sinó també a la resta d'Espanya. Un indicador d'això és que quan va ser alliberat de la presó de Cadis, va ser aclamat per la població de les diferents ciutats espanyoles que va haver de travessar en la seva tornada a Barcelona. Aquesta visió plurinacional va ser brutalment reprimida (el president Companys va ser afusellat) durant

la dictadura, ja que era considerada com l'anti-Espanya. Aquesta visió plurinacional va ser també la que estava als programes de tots els partits d'esquerra, tant catalans com espanyols, durant la resistència antifeixista. Tots ells van donar suport al dret d'autodeterminació (el que ara es diu el dret a decidir), garantint així una unió voluntària i no forçada dels diferents pobles i nacions d'Espanya.

La imposició per part del Monarca i de l'Exèrcit de la visió uninacional en el període democràtic

Aquesta visió va ser abandonada, no obstant això, durant la transició a causa del veto que van posar el Monarca i l'Exèrcit. Les esquerres catalanes, malgrat tot, mai no van abandonar aquest compromís. I el govern tripartit dirigit pel socialista Pasqual Maragall va proposar un Estatut el 2005 que definia Catalunya com a nació dins de l'Estat espanyol, Estatut que, malgrat haver estat votat i aprovat pel Parlament, per les Corts Espanyoles (amb substancials retallades) i per la població catalana en un referèndum, va ser vetat per les dretes espanyoles, liderades pel PP, que controlaven (i continuen controlant) el Tribunal Constitucional. Va ser, com bé assenyala el conegut i prestigiós catedràtic de Dret Constitucional Javier Pérez Royo en el seu recent article "L'obligació de Rajoy", *ARA* (04.10.17), "un cop d'estat" en el qual es va violar l'anomenada sobirania popular (expressada en l'aprovació de l'Estatut al

Parlament, a les Corts Espanyoles i en el referèndum que va tenir lloc a Catalunya) per part d'un tribunal (el Tribunal Constitucional) controlat per les dretes hereves de l'Estat franquista, vetant-lo. I tot això sota l'acord constitucional, sancionat per la immodèlica transició. D'aquí va sorgir, com també assenyala Javier Pérez Royo, la rebel·lió que ha portat a l'1 d'octubre. A això ha contribuït l'enorme passivitat i el silenci eixordador del PSOE i de la gran majoria de la intel·lectualitat espanyola. Aquesta rebel·lió es va anar radicalitzant a mesura que el govern Rajoy, màxima expressió i instrument dels vencedors de la Guerra Civil i de les forces que van dominar la transició, va ignorar, va desoir i va menystenir les propostes que li van fer els successius governs de la Generalitat per redefinir la seva relació amb l'Estat espanyol. Era, doncs, inevitable que el que està passant, passés. Els partits independentistes, principalment dos sota l'aliança de Junts Pel Sí, no havien estat independentistes fins fa un temps, seguint un procés bastant previsible: la gran majoria d'ells (CDC i ERC) havien estat abans federalistes, i es van transformar en independentistes quan no van veure cap possibilitat de canvi dins de l'Estat actual.

Les arrels franquistes de les dretes espanyoles (moltes de les quals es defineixen com de centre o centredreta)

És clar que la principal responsable de la gran crisi existent avui a Espanya és la pervivència de la cultura franquista en els aparells de l'Estat. Cal recordar que el PP va ser fundat el 1977 sota el nom d'Alianza Popular, una aliança de les associacions polítiques d'ultradreta franquista de les quals les més destacades van ser: *Reforma Democrática*, liderada per Fraga Iribarne, ministre de l'Estat dictatorial franquista durant el període 1962-1969 i 1975-1976; *Unión del Pueblo Español*, liderada per Cruz Martínez Esteruelas, ministre entre 1974-1976; *Acción Democrática Española*, liderada per Federico Silva Muñoz, ministre en 1965-1970; *Democracia Social*, liderada per Licinio de la Fuente y de la Fuente, ministre en 1969-1975, i vicepresident del govern durant el període 1974-1975; *Acción Regional*, liderat per Laureano López Rodó, ministre en 1965-1967, 1967-1973 i 1973-1974; *Unión Social Popular*, liderat per Enrique Thomas de Carranza, governador de Toledo en 1965-1969 i procurador de les Corts Espanyoles el 1971-1977, membre de *Fuerza Nueva*; i *Unión Nacional Española*, liderada per Gonzalo Fernández de la Mora, ministre el 1970-1974. Tots ells eren fundadors d'aquesta força política. Avui la relació entre aquest partit i aquell règim es reproduïx llegint la biografia de gran nombre dels seus dirigents. Un exemple és Rafael Hernando, actual portaveu parlamentari del PP al Congrés dels Diputats, que va ser membre d'Alianza Popular des dels anys vuitanta, i que segons algunes informacions periodístiques hauria mostrat simpaties cap al partit d'ultradreta Fuerza Nueva.

No cal dir que aquest partit és una espècie de paraigua sota el qual hi ha diverses sensibilitats, des de la feixista (que explica que a Espanya no hi hagi un partit ultradretà de masses) fins a la cristianodemòcrata i la liberal. Però la seva cultura hegemònica és clarament franquista, i el seu nacionalisme uninacional extrem és hereu de l'existent durant la dictadura. Aquesta visió, tant en la versió extrema com en la versió més moderada, és la que domina la intel·lectualitat espanyola, basada a la capital del Regne. Han contribuït a això els principals mitjans d'informació, incloent *El País*, que va ser establert per alguns personatges dins de la dictadura que es van considerar reformadors, com ara Fraga Iribarne, qui va fitjar a Juan Luis Cebrián perquè el gestionés. Juan Luis Cebrián (el pare del qual va ser el director del diari *Arriba*, el diari oficial del règim feixista) havia estat director dels serveis informatius de la Ràdio Televisió Espanyola el 1974, que era el principal instrument propagandístic del règim dictatorial. No cal dir que *El País* es va anar obrint, permetent certa pluralitat a les seves pàgines, de les quals van ser excloses, amb notables excepcions, les esquerres i els que van qüestionar la visió uninacional de l'Estat, convertint-se en el màxim valedor de la Monarquia i d'aquest Estat. La seva resposta a la crisi actual ha estat un furibund atac a les noves esquerres i als partits independentistes (l'últim exemple és l'article d'un dels seus intel·lectuals, el Sr. Santos Juliá, que, predictiblement, atribueix tot el

que succeeix a Catalunya a la CUP, un partit independentista que va obtenir només un 8% dels vots vàlids a les eleccions del 2015).

L'establishment uninacional, hereu del franquisme, posa tot el pes del seu argumentari en defensa de la seva visió uninacional (que justifica la repressió duta a terme pels aparells judicials i de seguretat de l'Estat a Catalunya) en el respecte a la llei i a la Constitució, lleis i Constitució que en gran mesura van ser elaborades en un procés altament desigual (que propagandística i erròniament va ser definit com a modèlic), dominat per les dretes.

No cal dir que, fins i tot en el cas que s'acceptés que la llei reflecteix la sobirania popular (supòsit altament qüestionable), cal assenyalar que el govern Rajoy s'ha saltat les lleis espanyoles constantment, sent un dels partits polítics amb més corrupció a Espanya. I, de nou, fins i tot acceptant que la llei fos resultat de la sobirania popular (que no ho és), la seva aplicació està constantment esbiaixada a favor dels interessos econòmics, financers, religiosos, partidistes i de classe que exerceixen un enorme domini sobre l'aparell judicial; el cas Millet a Catalunya i el cas Púnica a Espanya són un exemple d'això. L'enorme conservadorisme i corporativisme de l'estament judicial és de sobres conegut.

La incapacitat de comprendre què passa a Catalunya (i a Espanya)

Una altra característica del pensament uninacional típic del règim del 78 és la seva incapacitat per entendre el que succeeix a Catalunya, atribuint el moviment de rebel·lia en defensa de la identitat i la nació catalanes a la propaganda i capacitat de mobilització dels partits governants a la Generalitat de Catalunya, abans Convergència i Unió (aliança d'un partit liberal i un partit cristianodemòcrata) i ara el mateix partit Convergència amb ERC. En aquesta interpretació s'oblida que el primer partit, Convergència, ha caigut en gran descrèdit a causa que s'hagi conegut la gran corrupció de la seva direcció, que va utilitzar la Generalitat de Catalunya com si fos de la seva propietat per al seu benefici personal (situació que Pablo Iglesias ha definit, amb encert, com el nacional-patrimonialisme del PP, i que pot atribuir-se igualment a CDC), tenint fins i tot que canviar el seu nom a PDeCAT. L'altre partit de la coalició CiU, Unió Democràtica, ha desaparegut.

S'oblida o oculta també que els que van proposar l'Estatut de Catalunya del 2005 van ser les esquerres (el tripartit dirigit per Pasqual Maragall). I també s'ignora que les mobilitzacions inicials van ser per defensar aquest Estatut. La seva posterior radicalització és responsabilitat de la insensibilitat democràtica i de la manca de

respecte a la plurinacionalitat per part de l'Estat central. És sorprenent que la majoria d'articles sobre la crisi publicats, per exemple, a *El País*, hagin estat crítics amb Junts Pel Sí i pocs amb el govern Rajoy.

El sectarisme de l'establishment intel·lectual i mediàtic espanyol

Crec haver estat un dels autors catalans i espanyols que més ha criticat a Espanya i a Catalunya el govern de Junts Pel Sí de la Generalitat de Catalunya per les seves polítiques econòmiques i socials, que pertanyien clarament a la sensibilitat neoliberal, la mateixa, per cert, que va inspirar el govern del PP (en realitat, les tensions nacionals entre el govern del PP i Junts Pel Sí estan ocultant l'enorme crisi social que les seves polítiques econòmiques han provocat; l'evidència d'això és aclaparant). I també he criticat el comportament antidemocràtic de Junts Pel Sí, mostrat en la seva manipulació sectària del Parlament de Catalunya, tal com va denunciar correctament el parlamentari Joan Coscubiela, de la coalició Catalunya Sí que és Pot.

Ara bé, és d'un sectarisme denunciabile el comportament de l'establishment politicomediàtic espanyol i de la seva intel·lectualitat (incloent grans sectors de la intel·lectualitat de l'esquerra espanyola),

que mentre denunciem a diverses pàgines d'*El País* (un dels rotatius més sectaris avui a Espanya, eix de l'establishment mediàtic uninacional, profundament hostil als nacionalismes "perifèrics" i a les noves esquerres, i defensor a ultrança del règim del 78, definint la transició com a modèlica) el comportament antidemocràtic de Junts Pel Sí, romanen callats, en un silenci eixordador, enfront de l'enorme repressió que ha ocorregut a Catalunya (al voltant de 900 ferits). És interessant assenyalar que l'atribució de la major responsabilitat per la gran crisi política del país al govern català és característica de l'uninacionalisme franquista vigent que va aparèixer també en el discurs del rei Felip VI. Una postura més equilibrada, però també errònia, és la que atribueix la responsabilitat en igualtat de condicions al govern central i al govern català, i dic errònia perquè és fàcil de demostrar que ha estat la versió uninacional franquista, present no només al govern Rajoy, sinó també a l'establishment politicomediàtic espanyol, la causant de la gran crisi política del país.

Una darrera observació: l'error d'algunes veus d'esquerres

Una postura bastant estesa en amplis sectors de les esquerres espanyoles és considerar aquestes discussions i tensions com a resultat del protagonisme dels nacionalismes a la vida política del país, que estan ocultant l'enorme crisi social del país. Aquesta percepció, a la qual m'he referit en diverses ocasions, té un gran

element de veritat. Descriu part de la situació actual. És, doncs, necessari subratllar la importància d'aquest argument. Ara bé, un argument pot ser necessari però no suficient, ja que el mateix Estat uninacional que prohibeix i persegueix el plurinacionalismo a Espanya és també (com he documentat àmpliament) l'Estat responsable de la crisi social actual. Això és una realitat òbvia, de manera que el tema social està íntimament lligat al tema nacional. Per aquest motiu històricament les esquerres, no només les catalanes, sinó també les espanyoles, van incorporar en els seus projectes de govern el suport a un Estat republicà plurinacional. Cal recuperar la validesa del projecte republicà social i plurinacional. I m'alegra constatar que això està ja succeint. A Catalunya, en les mobilitzacions, es poden veure més i més banderes republicanes. I el mateix està succeint al llarg del territori espanyol.

Hi ha una creixent constatació a Catalunya que per aconseguir un canvi social i nacional cal afavorir i defensar la reestructuració de l'Estat espanyol, pel bé d'Espanya i pel bé de Catalunya. Les noves esquerres estan avui qüestionant la uninacionalitat d'Espanya. La seva iniciativa de convidar totes les forces democràtiques a actuar de forma col·laborativa per transformar Espanya (incloent Catalunya) és d'una enorme transcendència i importància.

No cal dir que les dretes postfranquistes estan acusant aquestes noves esquerres d'ajudar l'independentisme. I aquest missatge apareix extensament avui a l'establishment uninacional espanyol, assolint nivells grotescs en la seva promoció internacional. Ni més ni menys que el director de l'oficina a Madrid del Consell Europeu de Relacions Internacionals (European Council of Foreign Relations) va escriure fa uns dies un article que defineix el moviment de rebel·lió a Catalunya enfront de l'Estat central com un moviment racista (sí, ha llegit bé, racista) que considera els espanyols com a inferiors, i acusant, per si no fos poc, a Podem de proindependentista, utilitzant "tàctiques insurreccionals" (aquest personatge es diu Francisco de Borja Lasheras; el seu article apareix a *Social Europe*). I el que és més lamentable és que algunes esquerres estan contribuint a aquesta campanya. Però qualsevol persona que conegui la realitat (passada i present) d'aquest país pot veure que l'única solució per mantenir Espanya unida avui és precisament demanant una aliança de totes les forces democràtiques en oposició a l'establishment hereu del franquisme. La via actual defensada pel Rei i per Rajoy crearà la ruptura d'Espanya.